

VOCEA POPORULUI

№ 5 (1665)

ZIAR NAȚIONAL

VINERI, 7 FEBRUARIE 2025

Problemele pedagogilor, discutate la o ședință a Comisiei bipartite >>> p.3

PUBLICAȚIE PERIODICĂ A CONFEDERAȚIEI NAȚIONALE A SINDICATELOR DIN MOLDOVA

Criză la Calea Ferată din Moldova: >>> p.5
Sindicatelor anunță proteste masive

Actual

Federația „SINDICONS” promovează siguranța muncii în construcții

Federația „SINDICONS” a organizat, recent, la Institutul Muncii, un seminar de instruire a specialiștilor în domeniul securității și sănătății în muncă. Evenimentul a reunit membrii comitetelor pentru SSM de la întreprinderile din sectorul construcțiilor și președinții organizațiilor sindicale primare. >>> p.3

Situația privind violarea drepturilor omului nu s-a schimbat în 2024

În anul 2024, R. Moldova a achitat despăgubiri în valoare de peste 160 de mii de euro după ce a fost condamnată de 17 ori la CEDO. Principalele încălcări semnalate în plângerile depuse la Înalta Curte țin de tortură, dreptul la un proces echitabil și discriminare. >>> p.4

Consultațiile economistului și ale juristului >>> p.6

Hipertensiunea arterială: dușmanul nostru tăcut și invizibil

Modificările stilului de viață sunt recomandate tuturor persoanelor în formă fizică bună, până la 80 de ani. Orice schimbare în viață poate fi dificilă, e greu de ieșit din zona de confort! Dar efortul merită! >>> p.7

Se propun sancțiuni pentru încălcarea contractului colectiv de muncă

”Lipsa de negocieri colective înseamnă salarii mai mici și inegalități mai mari în rândul angajaților

Daniela MORARI

Numărul salariaților care vor fi cuprinși cu negocieri colective ar putea să se dubleze, în următorii șase ani, iar cadrul normativ și instituțional urmează a fi modificat și completat în acest sens. Acesta este obiectivul general al Planului de acțiuni privind promovarea negocierilor colective și creșterea ratei de acoperire a salariaților cu negocieri colective pentru anii 2025-2030. Proiectul planului a fost prezentat vineri, 31 ianuarie, la Casa Sindicatelor, fiind elaborat de CNSM, cu sprijinul Organizației Internaționale a Muncii (OIM).

Igor Zubcu, președintele CNSM, a menționat în cadrul ședinței de prezentare a proiectului că negocierile colective reprezintă piatra de temelie a oricărei democrații funcționale, un pilon fundamental în relațiile de muncă, un instrument vital în promovarea și protejarea drepturilor și intereselor salariaților. Prin acestea, nu doar că se reglementează drepturile și obligațiile părților, ci se creează un mediu de muncă mai echitabil. Acestea asigură menținerea coeziunii, a păcii și stabilității sociale, a spus liderul sindical.

„Cu toate acestea, constatăm cu îngrijorare că, în unele ramuri ale economiei și sectoare de activitate (construcții, agricultură, transpor-

turi, HoReCa, sectorul IT) acoperirea salariaților cu negocieri colective este mult sub așteptările noastre, precum și o tendință alarmantă de scădere a ratei de acoperire a salariaților cu negocieri colective”, a atenționat președintele CNSM.

Actualmente, la nivel național, rata de acoperire cu negocieri colective constituie circa 38,5%. Dacă în sectorul cultură 99% dintre salariați sunt membri de sindicat, în învățământ acest indicator este de peste 87%, iar în sănătate circa 57% dintre angajați sunt membri de sindicat, atunci în construcții doar 13% dintre salariați sunt membri de sindicat, în transporturi - 26%, iar în agricultură - circa 48% dintre

angajați sunt membri de sindicat.

Potrivit lui Igor Zubcu, Planul de acțiuni are ca bază prevederile art. 4 din Directiva (UE) 2022/2041 a Parlamentului European și a Consiliului din 19 octombrie 2022 privind salariile minime adecvate în Uniunea Europeană (urmează a fi transpusă până în septembrie 2025), potrivit cărora fiecare stat membru în care rata de acoperire a negocierilor colective este sub pragul de 80% creează un cadru de condiții favorabile negocierilor colective, fie prin lege, după consultarea partenerilor sociali, fie printr-un acord cu aceștia. Un astfel de stat membru stabilește și un plan de acțiuni pentru promovarea negocierilor colective. >>> p.2

ABONAREA 2025 A ÎNCEPUT

DRAGI CITITORI!

Puteți perfectă abonamentul la orice oficiu poștal.

Abonarea online: <https://services.posta.md/abonarea2025#/publication/36>

Costul abonamentului: 3 luni - 120 lei, 6 luni - 240 lei, 1 an - 440 lei

Plan de acțiuni

Se propun sancțiuni pentru încălcarea contractului colectiv de muncă

(Continuare din p. 1)

Totodată, documentul se întemeiază pe prevederile Convenției OIM nr. 154 privind promovarea negocierilor colective (ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 994-XIII din 15 octombrie 1996), conform căreia vor trebui luate măsuri adaptate circumstanțelor naționale, în vederea promovării negocierii colective vor face obiectul consultărilor prealabile și, de fiecare dată când aceasta este posibil, al acordurilor între puterea publică și organizațiile celor ce angajează și ale lucrătorilor (art. 7).

”O directivă UE și o convenție OIM stau la baza Planului de acțiuni

Președintele CNSM a precizat că planul este bazat pe o analiză riguroasă a contextului de țară și pe propunerile/recomandările înaintate de centrele sindicale național-ramurale.

„Rezultatul pe care ni-l dorim este crearea unui mediu propice pentru negocierile colective, revitalizarea negocierilor colective în toate ramurile economiei și sectoarele de activitate, precum și la nivel teritorial, creșterea numărului de convenții colective și contracte colective de muncă și, prin urmare, creșterea semnificativă a ratei de acoperire a salariaților cu negocieri colective, astfel încât să putem spune că drepturile și interesele salariaților sunt mai bine protejate”, a relevat Igor Zubcu.

Violeta Vrabie, coordonatoare de proiect a OIM pentru Europa Centrală și de Est, a menționat că s-au făcut pași importanți în implementarea Planului de acțiuni de a accede a Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

„Republica Moldova s-a angajat să transpună Directiva UE privind salariile minime adecvate în UE. La baza acestui plan stă o analiză comprehensivă a situației la nivel național, iar colegii noștri de la Budapesta au apreciat înalt această analiză și vor oferi suport partenerilor sociali în implementarea acestui plan”, a adăugat Violeta Vrabie.

La rândul său, Sergiu Sainciuc, vicepreședinte al CNSM, a subliniat: „Lipsa de negocieri colective înseamnă salarii mai mici și inegalități mai mari în rândul persoanelor încadrate în muncă, iar creșterea ratei de acoperire cu negocieri colective ar însemna mai multă democrație, transparență, justițe și echitate în reglementarea raporturilor de muncă, condiții de muncă decente, salarii adecvate și echitabile care să garanteze un nivel de trai decent, asigurarea egalității de gen și reducerea diferenței de remunerare între femei și bărbați, creșterea productivității muncii”.

Potrivit vicepreședintelui CNSM, sindicatele sunt cele mai interesate ca acest plan să fie realizat. „Aceasta ar însemna să avem mai multe contracte colective de muncă, mai multe organizații sindicale”, a specificat Sergiu Sainciuc.

La nivel național, pe parcursul anilor 2004-2024, au fost încheiate 21 de convenții colective și o convenție colectivă bipartită. La nivel de ramură, sunt în aplicare 18 convenții colective, iar la nivel teritorial - 12 convenții colective. La nivel de unitate, la începutul anului 2024, erau în aplicare 4275 de contracte colective de muncă.

În același timp, există probleme în domeniul parteneriatului social, a spus Sergiu Sainciuc. Patronatele lipsesc la nivel teritorial în cadrul parteneriatului social, conducerea autorităților administrației publice locale se schimbă frecvent, în unele raioane și municipii lipsesc comisiile teritoriale pen-

tru consultări și negocieri colective, la nivel ramural lipsește o structură patronală consolidată, iar în unele cazuri organele de control ale statului nu recunosc contractele colective de muncă și convențiile colective.

”Promovarea negocierilor colective vor reduce munca la negru

Cele mai mari ponderi ale salariaților care lucrează doar în baza unor înțelegeri verbale sunt estimate în agricultură (56,3%), construcții (18,6%), comerț (10,6%) și industrie (3,9%). În proiectul Planului de acțiuni se menționează că: „...promovarea negocierilor colective este un instrument pasibil să contribuie la reducerea informalității, prin stimularea asocierii salariaților în organizații sindicale și a angajatorilor în asociații patronale. Condiționarea încheierii unui contract colectiv de muncă pentru acordarea diferitelor subvenții în domeniul agricol și servicii, precum și a participării la achiziții publice (în cazul sectoarelor construcții și servicii) va contribui la formalizarea persoanelor ocupate în aceste domenii, precum și va facilita procesul de inspecție a muncii în ceea ce privește depistarea muncii nedecarate”.

Sergiu Sainciuc a detaliat că proiectul Planului prevede perfecționarea cadrului normativ. Astfel, se propun sancțiuni pentru

încălcarea legislației cu privire la sindicate, fortificarea garanțiilor juridice pentru persoanele alese în organele sindicale, eliberate sau neeliberate de la locul de muncă de bază, facilitarea accesului reprezentanților sindicatelor la salariați.

Totodată, documentul propune răspundere, conform Codului contravențional, pentru eschivarea de la negocieri colective asupra încheierii unei convenții colective sau încălcarea termenului de încheiere a acestuia, pentru refuzul neîntemeiat al uneia dintre părți de a încheia convenția colectivă, pentru încălcarea sau neexecutarea contractului colectiv de muncă sau a convenției colective. În același timp, angajatorii care dețin un contract colectiv de muncă în vigoare ar putea beneficia de facilități fiscale sau financiare.

În total, proiectul Planului de acțiuni privind promovarea negocierilor colective și creșterea ratei de acoperire a salariaților cu negocierile colective pentru anii 2025-2030 prevede circa 30 de acțiuni, printre care acțiuni de instruire, realizarea studiilor care generează date privind parteneriatul social și negocierile colective, desfășurarea campaniilor de mediatizare și informare pentru salariați și angajatori.

Prezent online la prezentarea proiectului documentului, Torsten Muller, cercetător principal al Institutului Sindical European (ETUI), a precizat că, pentru țările în care rata de acoperire a negocierilor colective este mai mică de 80%, guvernele trebuie să stabilească un cadru care să promoveze negocierea colectivă.

„În același timp, Planul de acțiuni trebuie să stabilească un termen clar pentru realizarea activităților propuse, iar aceste măsuri de realizare a acțiunilor trebuie evaluate cu regularitate și actualizate de către Comisia Europeană. În unele cazuri, unele acțiuni trebuie revizuite și actualizate, trebuie făcute publice și notificate Comisiei Europene. Este important acest lucru, pentru că asta creează transparență și pune un pic de presiune pe guverne să includă acolo ceva care să funcționeze cu adevărat”, a opinat Torsten Muller.

Potrivit specialistului, la momentul actual, în UE doar opt țări au atins plafonul de 80% de acoperire a salariaților cu negocieri colective, între care Danemarca, Suedia, Spania, Franța, Belgia, Italia.

Întrevedere

Protecția drepturilor lucrătorilor moldoveni din Italia, pe agenda CNSM

Pe 5 februarie curent, președintele CNSM, Igor Zubcu, a avut o întrevedere oficială cu consulul Republicii Moldova la Padova, Italia, Maxim Arghir.

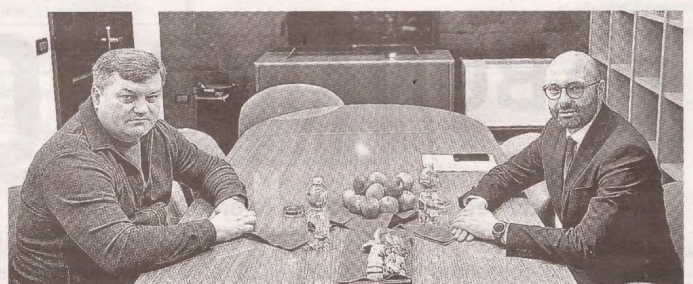
Discuțiile s-au axat pe situația muncitorilor moldoveni din Italia, drepturile acestora. Președintele CNSM a subliniat importanța consolidării dialogului cu sindacatele italiene pentru a oferi sprijin lucrătorilor moldoveni și pentru a le garanta respectarea drepturilor fundamentale. De asemenea, s-a discutat despre inițiative comune care ar putea facilita accesul muncitorilor moldoveni la

informații despre legislația muncii din Italia și despre protecția pe care o pot obține.

Totodată, un punct esențial al dialogului a fost identificarea unor activități comune pe care sindacatele din R. Moldova, în colaborare cu consulatul și cu misiunea diplomatică, le pot organiza pentru a atrage muncitorii moldoveni să revină acasă.

Întrevederea a reprezentat un pas important pentru consolidarea colaborării dintre autoritățile diplomatice și sindicate, în beneficiul cetățenilor Republicii Moldova care muncesc în Italia.

sindicat.md

3 ACTIVITATEA SINDICALĂ

Dialog constructiv

Problemele pedagogilor, discutate la o ședință a Comisiei bipartite

Realizarea propunerilor Federației Sindicale a Educației și Științei (FSEȘ) vizând majorarea cuantumului sporului lunar pentru titlul științific și/sau științifico-didactic, corectitudinea implementării modificărilor introduse în Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar (Legea nr. 305 din 19.12.2024) și necesitatea unor concretizări, dar și problema remunerării inadecvate și disproporționate a angajaților organelor locale de specialitate în domeniul învățământului (OLSDI) și a unor variante propuse de FSEȘ pentru soluționarea ei, au fost discutate recent, în ședința ordinară a Comisiei de consultări și negocieri colective MEC-FSEȘ.

Cât privește subiectul majorării cuantumului sporului lunar pentru titlul științific sau științifico-didactic, ministrul Educației și Cercetării, Dan Perciun, a informat că, în prezent, ministerul a identificat o soluție și se pregătesc unele modificări în cadrul legal (Hotărârea de Guvern 1234, Metodologia de finanțare a universităților, alte acte normative), care să permită tuturor cercetătorilor din instituțiile aflate la autogestione economic-financiară să beneficieze de aceste sporuri.

Finanțarea universităților are trei componente de bază: 75% - per student; 20% din surse sunt atribuite la indicatorii de performanță, iar 5% sunt banii pentru investiții (finanțare complementară). În mod tradițional, aceste surse se asociază cu Fondul Investițional.

„Pornind de la problema apărută anul acesta, după ce s-a majorat sporul pentru gradele didactice în învățământul general, se propune de principiu ca aceste surse financiare să fie direcționate către resurse umane, pentru a acoperi unele cheltuieli salariale. Această posibilitate există și pentru cercetare, și pentru învățământ superior. S-au făcut unele calcule și estimări, reieșind și din majorările pentru gradele didactice care s-au produs la 1 ianuarie 2025, pentru a echivala titlurile științifice cu gradele didactice. Deocamdată e prematur să vorbim despre sume, dar am fost surprinși să auzim că aceste sporuri sunt mai mari decât ceea ce solicităm noi în luna decembrie 2024, în cadrul dezbaterilor pentru Bugetul 2025”, a spus președintele FSEȘ, Ghenadie Donos.

Până în luna martie urmează să se opereze modificările necesare în legislație, pentru ca aceste sporuri salariale majorate să fie implementate de la 1 septembrie 2025.

Îngrijorările sindicaliștilor

La chestiunea a doua, sindicaliștii au adus la cunoștință ministrului Educației și Cercetării că pe adresa FSEȘ au parvenit mai multe mesaje, apeluri, în care reprezentanții sindicatelor teritoriale își exprimă îngrijorarea față de noile modificări ale Legii privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. Potrivit celor relatate de reprezentanții sindicatelor din teritoriu, specialiștii din contabilitățile autorităților publice locale susțin că recente modificări ale Legii nr. 270/2018 au provocat o discordanță în aplicarea art. 10, art. 12 alin. (2) și pct. 11 din notele la tabelul 1 al Anexei nr. 7 a legii menționate.

„Se remarcă faptul că redacția actuală a punctului 11 din notele la tabelul 1 al Anexei nr. 7 din Legea nr. 270/2018 diminuează componenta salariului de bază, stipulată de art. 12 din lege și, în cele din urmă, influențează mărimea plăților pentru sporul cu caracter specific, sporul pentru performanță, premiul anual și, respec-

tiv, salariul lunar total al cadrului didactic. S-a specificat că FSEȘ este total împotriva micșorării salariilor lunare ale cadrelor didactice, solicitându-se o intervenție urgentă pentru modificarea pct. 11 din notele la tabelul 1 al Anexei nr. 7 a Legii nr. 270/2018, substituind sintagma „spor lunar” cu cuvintele „plata lunară”, susține Ghenadie Donos.

Circulara Ministerului Educației și Cercetării din 2 ianuarie 2025, emisă în contextul aplicării corecte a ultimelor modificări operate în legea respectivă redă claritate, anume în privința includerii gradului didactic (II, I sau superior - 1500 de lei, 2800 de lei sau de 4000 de lei), în salariul de bază, tocmai pentru a se înțelege menținerea aceleiași reguli de calculare.

Tema cea mai dificilă din agenda ședinței a fost discuția privind propunerile FSEȘ pentru majorarea salariilor angajaților din structurile locale de specialitate, chestiunea cu privire la problema remunerării inadecvate și disproporționate a colaboratorilor OLSDI. Informația a fost consultată în prealabil cu specialiștii direcțiilor de învățământ din raioane.

Această majorare va duce la micșorarea decalajului nivelului de salarizare dintre specialiștii din cadrul direcțiilor raionale de învățământ față de salariile cadrelor didactice. Or, pentru moment, diferența dintre salariul unui funcționar public din direcțiile de învățământ și al unui profesor este de 5909 lei, în defavoarea specialistului din cadrul OLSDI. Din aceste motive, sindicatele au solicitat: majorarea clasei de salarizare cu 15 clase; majorarea valorii de referință până la 2500 de lei ș.a.

Dan Perciun a acceptat ca această chestiune să fie inclusă în agenda problemelor majore care urmează a fi soluționate treptat.

Cor. VP

Instruire

Federația „SINDICONS” promovează siguranța muncii în construcții

Federația Sindicatelor din Construcții și Industria Materialelor de Construcții „SINDICONS” a organizat, recent, la Institutul Muncii, un seminar de instruire a specialiștilor în domeniul securității și sănătății în muncă (SSM). Evenimentul a reunit membrii comitetelor pentru SSM de la întreprinderile din sectorul construcțiilor și președinții organizațiilor sindicale primare.

În deschiderea seminarului, Victor Talmaci, președintele Federației „SINDICONS”, a adresat un mesaj de salut, subliniind că securitatea și sănătatea în muncă reprezintă un ansamblu de activități instituționalizate, având ca scop asigurarea celor mai bune condiții în desfășurarea procesului de muncă. Acesta a accentuat importanța protejării vieții și sănătății lucrătorilor, subliniind că acest domeniu rămâne o prioritate pentru sindicaliștii din construcții.

Seminarul a oferit participanților oportunitatea de a-și aprofunda cunoștințele privind elementele sistemului de management în domeniul SSM. Aceștia au învățat cum să aplice prevederile actelor normative ce reglementează securitatea muncii și au fost informați despre nivelul de răspundere în caz de nerespectare a acestora.

„Federația „SINDICONS” și-a asumat angajamentul de a asigura un mediu de muncă sigur pentru toți lucrătorii din construcții

Împreună cu formatorul Vitalie Bînzari, specialist la Inspectoratul de Stat al Muncii, participanții au fost instruiți cu privire la organizarea activităților de protecție și prevenire în cadrul întreprinderilor. De asemenea, au fost familiarizați cu lista actelor necesare în domeniul SSM pentru sectorul

construcțiilor, precum și cu procedurile de cercetare și comunicare a accidentelor de muncă.

Printre subiectele discutate în cadrul seminarului s-au numărat și elaborarea instrucțiunilor de securitate și a fișelor colective de instruire în domeniul SSM, modificările recente ale cadrului normativ, organizarea examenelor medicale la angajare

și periodic, precum și atestarea personalului în domeniul SSM.

Acest seminar reflectă angajamentul Federației „SINDICONS” de a asigura un mediu de muncă sigur și sănătos pentru toți lucrătorii din sectorul construcțiilor, consolidând astfel cultura prevenirii accidentelor și a protecției muncii.

Cor. VP

Condamnări la CEDO

Situația privind violarea drepturilor omului nu s-a schimbat în 2024

În anul 2024, Republica Moldova va a achitat despăgubiri în valoare de peste 160 de mii de euro după ce a fost condamnată de 17 ori la CEDO. Principalele încălcări semnate în plângerile depuse la Înalta Curte țin de tortură, dreptul la un proces echitabil și discriminare. Chiar și așa, numărul de plângeri la CEDO este cel mai mic din ultimii 10 ani, susțin autorii raportului.

În anul trecut, au fost depuse doar 363 de cereri. S-a redus semnificativ și numărul hotărârilor pronunțate de CEDO în privința Republicii Moldova – doar 17 anul trecut, reprezentând un „record pozitiv” pentru ultimii șase ani.

Constatările se conțin într-o notă analitică a Centrului de Resurse Juridice din Moldova (CRJM). Datele sintetizate de CRJM se bazează pe analiza activității CEDO pentru anul precedent, conform informațiilor din raportul Curții Europene, dar și pe studierea jurisprudenței CEDO în cauzele moldovenești.

Nu mai suntem în „topul negativ”

În 2024, Republica Moldova nu se mai regăsește în topul țrilor cu cel mai mare număr de cereri depuse pe cap de locuitor,

ocupând locul 20 din cele 46 de state membre ale Consiliului Europei. Cu toate acestea, moldovenii s-au adresat la CEDO de trei ori mai frecvent decât media europeană.

„La anumite capitole, Republica Moldova și-a îmbunătățit pozițiile în clasamentul pentru anul 2024, față de 2023. De exemplu, anul trecut moldovenii s-au adresat la CEDO de trei ori mai des decât media europeană, în timp ce anterior se adresau de 6,5 ori mai frecvent. Totuși, nu se înregistrează evoluții cu referire la cele mai frecvente tipuri de violări constatate de CEDO în cauzele moldovenești, care se repetă de la an la an”, a declarat Carolina Bagrin, directoarea de program în cadrul CRJM.

nea discriminatorie a autorităților, bazată pe gen și dizabilitate”, a subliniat Daniel Goinic, directorul Programului Drepturile Omului din cadrul CRJM.

Mii de cereri la CEDO

CEDO a înregistrat, în 2024, un număr total de 28.800 de cereri, cel mai mic din ultimii zece ani. Peste 40% din toate cererile depuse la CEDO au fost îndreptate împotriva a patru state: Turcia, Ucraina, România și Polonia, Republica Moldova aflându-se pe locul 20 la acest capitol. CEDO a pronunțat 1102 hotărâri, dintre care circa 50% au fost îndreptate împotriva a trei state: Rusia, Ucraina și Turcia. La polul opus, în privința Suediei, Irlandei sau Estoniei nu a fost emisă nici o hotărâre de condamnare.

Până la 31 decembrie 2024, în cei 27 de ani de când Republica Moldova a ratificat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Curtea a pronunțat 616 hotărâri în cauzele moldovenești, clasându-se pe locul 11 din 46 de state membre ale Consiliului Europei în ceea ce privește numărul total de hotărâri. La acest capitol, Republica Moldova devansează Marea Britanie, Germania, Portugalia, Spania sau Olanda, țări care au aderat la Convenția Europeană pentru Drepturile Omului cu mult timp înaintea Republicii Moldova și au o populație mult mai numeroasă decât cea a țării noastre.

Galina MUNTEANU

Tendențele încălcărilor

„Din punct de vedere juridic și al impactului lor, cele mai importante hotărâri din anul trecut vizează investigarea defecțuoasă a maltratării, a violenței domestice, lipsa unui remediu efectiv pentru apărarea drepturilor persoanelor, dar și atitudi-

Alarmant

Un număr tot mai mare de țări devin „societăți super-îmbătrânite”

Un fenomen demografic major se conturează la nivel global: un număr tot mai mare de țări ating pragul unei „societăți super-îmbătrânite”, unde peste 20% din populație are 65 de ani sau mai mult. Acest termen, popularizat de Organizația Națiunilor Unite, este folosit pentru a descrie provocările economice și sociale generate de creșterea numărului de vârstnici.

Datele din raportul World Population Prospects (ONU), analizate de Compania de media „Visual Capitalist”, arată că, până în 2025, mai multe națiuni vor depăși acest prag pentru prima dată. Printre acestea se numără Elveția, Coreea de Sud, Canada, România și Taiwan. Scăderea natalității, combinată cu creșterea speranței de viață, a transformat radical structura demografică a acestor state.

Această schimbare ridică o serie de provocări semnificative. Populația vârstnică depinde de sistemele de pensii și de asistență medicală, în timp ce numărul tot mai mic de angajați activi pune o presiune suplimentară asupra economiei.

Un exemplu elocvent îl constituie Statele Unite, unde planurile de pensii se confruntă deja cu un deficit estimat la 1,34 mii de miliarde de dolari. În Monaco, lider

global al acestui fenomen, 36% din populație are peste 65 de ani, iar vârsta medie a cetățenilor este de 57 de ani, cea mai ridicată din lume.

Republica Moldova: O populație tot mai îmbătrânită

Republica Moldova se confruntă cu o provocare demografică tot mai presantă, reflectând o tendință globală: creșterea accelerată a populației vârstnice. Datele recente ale Biroului Național de Statistică (BNS) arată că, la începutul anului 2024, coeficientul de îmbătrânire a populației a ajuns la 25,2%, o creștere semnificativă față de anul 2020, când era de 21,7%.

Pyramida populației la începutul anului 2024 indică o scădere semnificativă a segmentului de vârstă 25-29 de ani, reflectând migrația net negativă a adulților tineri în ultimele decenii. Coeficientul de îmbătrânire a populației a ajuns la 25,2%, un nivel ridicat de îmbătrânire demografică, înregistrând o creștere de 3,5 puncte procentuale față de anul 2020.

Cu o rată ridicată a migrației în rândul tinerilor și o natalitate scăzută, Republica Moldova devine una dintre cele mai afec-

tate națiuni din Europa de Est de fenomenul super-îmbătrânirii. Un număr tot mai mic de angajați activi trebuie să susțină un număr tot mai mare de pensionari, ceea ce pune presiune asupra sistemului de pensii și asupra infrastructurii de sănătate. Fără reforme semnificative, riscul unui colaps financiar al acestor sisteme devine din ce în ce mai real.

În acest context, sindicatele joacă un rol esențial în negocierea unor condiții mai bune pentru muncitori, în special, pentru cei care se apropie de vârsta pensionării. Ele cer salarii mai mari, contribuții mai mari la sistemul de pensii și politici de protecție socială care să susțină tranziția către o so-

cietate în care populația activă este tot mai redusă.

Sindicaliștii recomandă o serie de măsuri pentru a reduce impactul acestei crize: stimulente pentru creșterea natalității, politici de atragere a forței de muncă tinere și reforme în sistemul de pensii. Fără astfel de măsuri, Republica Moldova riscă să devină un exemplu negativ al modului în care o populație îmbătrânită poate paraliza o țară din punct de vedere economic. Felul în care autoritățile vor gestiona această provocare va defini viitorul economic și social al țării pentru deceniile următoare.

Natalia HADĂRCĂ

Cvadratura cercului

Intellectualul: locul și rolul lui în societate

Ilie LUPAN

Despre intelectuali s-a mai vorbit, cu multe alte ocazii. Literatura, muzica, pictura o practică, în special, oamenii cultivați, cu studii profunde.

Desigur, sunt și excepții (mai ales în literatură), potrivit cărora oameni fără studii, doar cu școala vieții, cu minte genială, au făcut minuni, dar acestea confirmă regula. Sunt destule

exemple de acest fel în SUA, în Franța, în Rusia etc.

În spațiul nostru cultural, Panait Istrati, supranumit „scriitorul vagabond”, cu doar patru clase, care a practicat 14 meserii lipsite de intelectualitate, este un exemplu elocvent în acest sens. Când a ajuns în Franța, nu cunoștea defel limba franceză, pe care a învățat-o cu dicționarul. Apoi a scris și în limba franceză, pe lângă limba română, ajungând să fie un scriitor de referință atât pentru literatura franceză, cât și pentru cea română.

Alți mari intelectuali români, din perioada interbelică, revendicați atât de poporul francez, cât și de cel român, sunt Constantin Brâncuși, Eugen Ionescu, Emil Cioran și alții.

Pe marii intelectuali i-a caracterizat simplitatea, generozitatea. Brâncuși și-a lăsat drept moștenire operele create în Franța, prin testament, poporului român. Regimul comunist de la București, însă, a refuzat (a fost nu că o prostie, un gest arrogant, ci chiar o crimă), cele mai multe opere ale lui Brâncuși rămânând în posesia Franței...

Literatura, spre deosebire de pictură, sculptură, este un bun al tuturor, de circulație universală. Este interesantă și o istorie legată de Emil Cioran, supranumit „filosoful disperării”, istorie care i-a scos în vileag modestia. Un cercetător de la filosofie, care și-a scris disertația pe baza operelor lui Cioran publicate în presă, dar care nu îl cunoștea personal pe filosof, l-a găsit, într-o locuință modestă dintr-o suburbie a Parisului. Când i-a zis că unii nu cred că există o astfel de persoană cu acest nume, Cioran i-a cerut: „Să nu le spui că m-ai găsit! Lasă-i să creadă că eu nu exist...”.

Intellectualii au avut, pe parcursul istoriei, un rol esențial, primordial nu numai în literatură, în artă, ci și în politică.

Pașoptiștii în Europa au schimbat cursul istoriei, chiar dacă revoluția din 1848-1849 a fost înăbușită în sânge în mai multe țări, inclusiv în România. Până la urmă, pașoptiștii români, printre cei mai importanți fiind Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Alecu Russo ș. a., au pregătit Unirea Principatelor Române de la 1859.

Tot intelectualii au făcut Unirea Basarabiei cu România la 1918, chiar dacă mulți dintre ei erau foști ofițeri în armata țaristă.

Fără a diminua importanța maselor în mersul istoriei, suntem convinși că teza bolșevică despre rolul maselor a fost îndreptată împotriva intelectualilor, de fapt. Imaginați-vă o armată fără un general! Ce capacități ar avea aceasta?

În timpul revoluțiilor din Rusia din 1917 (din februarie și din octombrie), intelectualii s-au eschivat, au refuzat să se implice în politică, chipurile, „noi nu facem politică, noi creăm literatură, artă...”. Dar nu în zadar se spune că dacă nu te ocupi tu de politică, se va ocupa politica de tine. Ce au făcut bolșevicii când au cucerit puterea prin minciuni și prin forța armelor? La scurt timp după aceasta, mulți intelectuali au luat calea exilului, iar unii dintre cei care au rămas fie că au fost „sinucizi” (Esenin, Maiakovski ș. a.), băgați în pușcărie ca „dușmani ai poporului”, umiliți, aduși la starea de „sclavi intelectuali”, care s-au manifestat prin fenomenul „proletcultism”, cu literatură plină de minciuni și ipocrie... Foarte puțini au rezistat și nu și-au trădat menirea, crezul, dar aceștia au fost marginalizați, îndurând lipsuri și mizerie.

Ei bine, cum se manifestă un intelectual într-o societate liberă? Și care e menirea lui? Rostul unui intelectual este să creeze, având drept reper doar adevărul și binele societății, al națiunii sale în tot ceea ce face.

Dostoievski spunea că nu te poți considera intelectual dacă nu ai citit Biblia... Noi nu putem judeca cu măsura lui Dostoievski, dar trebuie să spunem că idei și precepte din Biblia trec ca un fir roșu prin cârțile multor scriitori clasici și contemporani. Cartea Cărților a slujit drept izvor de inspirație pentru Thomas Mann, el scriind excepționalul roman „Iosif și frații săi”...

Intellectualii de astăzi, adică de prin 1991 încoaice, de când am scăpat, chipurile, de imperiul sovietic: au clacat împardonabil. Fiindcă au pus mai presus decât interesul național propriul orgoliu și dorința de căpătuire...

Totuși, societatea are nevoie de intelectuali cu idei, care să mște lucrurile înaintea, punând în capul mesei adevărul și interesul social-economic al celor mulți, prosperitatea societății.

Solidaritate

Criză la Calea Ferată din Moldova: Sindicatele anunță proteste masive

Situația financiară critică a întreprinderii de stat „Calea Ferată din Moldova” (CFM) continuă să genereze tensiuni sociale. Comitetul Confederal al Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova și-a exprimat recent solidaritatea cu revendicările Federației Sindicale a Feroviarilor din Republica Moldova, care cere plata restanțelor salariale acumulate în perioada iulie-decembrie 2024, estimate la circa 190 de milioane de lei.

Problemele financiare ale CFM nu sunt o surpriză. După re deschiderea portului Odesa, în august 2022, fluxul de tranzit feroviar din Ucraina a scăzut semnificativ, reducând drastic veniturile întreprinderii moldovenești. Efectele acestei schimbări s-au resimțit rapid: salariile au început să întârzie, iar datorile au crescut alarmant.

Potrivit liderului Federației Sindicale a Feroviarilor, Ion Zaporozjan, situația actuală a devenit insuportabilă pentru angajații CFM. Conturile întreprinderii sunt blocate, iar infrastructura este în pragul colapsului.

„Este un cerc vicios din care nu putem ieși fără intervenția statului. Angajații noștri nu mai pot suporta

aceste întârzieri salariale, iar protestele sunt inevitabile”, a declarat Zaporozjan.

Mobilizare sindicală și negocieri tensionate

Comitetul Confederal al CNSM a discutat, în ședința de pe 30 ianuarie, despre criza CFM și a decis să susțină revendicările sindicatului feroviarilor. Următorul pas este aducerea subiectului pe agenda Comisiei naționale pentru consultări și negocieri colective, care urmează să se întrunească în februarie.

În paralel, Federația Sindicală a Feroviarilor a anunțat două zile de proteste masive, pe 14 și 28 februarie curent. Manifestațiile vor avea loc în fața Parlamentului, Guvernului și Președinției, dar și în toate nodurile feroviare din țară.

„Vom ieși în stradă pentru a ne cere drepturile. Este inadmisibil ca mii de familii să fie lăsate fără salarii luni întregi”, a spus Ion Zaporozjan.

Un colaps anunțat?

Problemele financiare ale CFM nu sunt noi. În 2020, întreprinderea a fost aproape de faliment, iar

angajații au organizat proteste în mai multe raioane ale țării. Numărul salariiilor a scăzut dramatic în ultimul deceniu, de la peste 10.000 în 2014 la doar 5.713 în 2023. Această reducere reflectă nu doar criza financiară, ci și lipsa unei strategii clare de redresare.

Federația Sindicală a Feroviarilor și conducerea CFM au elaborat un comunicat de presă comun, oferind detalii despre situația întreprinderii și cerând soluții urgente. Deocamdată, răspunsul autorităților rămâne incert.

Ce urmează?

Toate privirile sunt acum îndreptate către guvern, care trebuie să găsească soluții pentru evitarea unui colaps total al transportului feroviar. Fără intervenție rapidă, Republica Moldova riscă să piardă una dintre cele mai importante infrastructuri de transport, iar mii de angajați să rămână fără locuri de muncă.

Situația de la CFM este un test major pentru autorități: vor reuși acestea să găsească soluții concrete sau vor lăsa ca sistemul feroviar moldovenesc să se prăbușească? Toate sindicatele sunt alături de angajații de la căile ferate.

Natalia HADĂRCĂ

Vești bune

Pensii mai mari de la 1 mai? Ce stagiou trebuie să aibă pensionarii eligibili

Pensia minimă pentru limita de vârstă ar putea fi majorată, din 1 mai 2025, până la 3.300 de lei. Majorarea ar urma să îi vizeze doar pe pensionarii care au cel puțin 40 de ani vechime în muncă. Un proiect de lege în acest sens a fost înregistrat în Parlament.

Inițiativa vine să sprijine pensionarii care, deși au muncit peste 40 de ani, primesc pensii mici din cauza salariilor reduse pe care le-au avut de-a lungul

carrierei. Printre aceștia se numără persoane care au activat în educație, agricultură, asistență socială și alte sectoare esențiale ale economiei.

Pentru ca proiectul să devină lege, acesta trebuie să fie votat de către deputați. Conform datelor CNAS, la 1 noiembrie 2024 au fost identificați 30 de mii de persoane care au un stagiou de cel puțin 40 de ani și au o pensie mai mică de 3.300 de lei.

Cor. VP

Economistul

Ce mai e nou în domeniul asigurărilor sociale de stat pentru anul 2025

Ana MOLDOVANU,
consilier superior
în Departamentul
protecție
social-economică
al CNSM

1. Conform Legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2025 nr. 303/2024, contribuția de asigurări sociale de stat obligatorie în sumă fixă anuală (taxa fixă anuală) calculată pentru:

- Persoanele fizice, cu excepția pensionarilor și a persoanelor cu dizabilități, care se regăsesc în una dintre situațiile:

- fondatori ai întreprinderilor individuale, inclusiv fondatori ai gospodăriilor țărănești (de fermier);

- persoane fizice care desfășoară activități independente în domeniul comerțului cu amănuntul, cu excepția comerțului cu mărfuri supuse accizelor;

- persoanele fizice care exercită activități în domeniul achizițiilor de produse din fitotehnie și/sau horticultură și/sau de obiecte ale regnului vegetal;

- titularii patentei de întreprinzător, s-a stabilit în mărime de 20518 lei (ceea ce reprezintă perioada asigurată care se include în stagiul de cotizare pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă și a ajutorului de deces).

- Angajatorul din domeniul transportului rutier de persoane în regim de taxi – pentru persoanele angajate prin contract individual de muncă, persoane care efectuează transport rutier de pasageri în regim de taxi - 20518 lei (pensie pentru limită de vârstă și ajutorul de deces).

- Liber-profesioniștii ce practică activitate în sectorul justiției, cu excepția pensionarilor și persoanelor cu dizabilități - 27772 de lei (toate tipurile de prestații de asigurări sociale de stat).

- Persoanele care doresc să se asigure pe bază de contract individual încheiat cu Casa Națională de Asigurări Sociale - 20518 lei (pensie pentru limită de vârstă și ajutorul de deces).

- Persoanele fizice proprietari sau arendași de terenuri agricole care lucrează terenul în mod individual – în mărime de 5226 de lei (pensie pentru limită de vârstă și ajutorul de deces).

2. Cuantumul indemnizației unice la nașterea copilului a fost majorat cu 1.350 de lei și constituie 21350 de lei.

3. De la 1 mai 2025, cuantumul pensiei minime pentru limita de vârstă va fi de 3300 de lei pentru persoanele care au realizat un stagiu complet de cotizare de 40 de ani, la momentul stabilirii pensiei.

Domeniul asigurărilor medicale pentru anul 2025

Conform Legii fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul 2025 nr.304/2024:

Angajații vor contribui, în continuare, cu 9% din salariu pentru asigurarea medicală obligatorie.

1. Cetățenii care nu sunt angajați și nici asigurați de Guvern sunt obligați să achite prima de asigurare în mod individual. Valoarea primei în sumă fixă pentru 2025 a rămas la nivelul anului curent – 12636 de lei.

2. Persoanele fizice care vor achita integral prima de asigurare obligatorie de asistență medicală în sumă fixă până la data de 31 martie anul curent, beneficiază în continuare de facilități (reduceri cu 60% și 90%, în funcție de activitatea desfășurată):

- proprietarii de terenuri cu destinație agricolă, cu excepția grădinarilor și loturilor pentru legumicultură, indiferent de faptul dacă au dat sau nu aceste terenuri în arendă sau folosință pe bază de contract - 1264 de lei;

- persoanele fizice care desfășoară activități independente în domeniul comerțului cu amănuntul, cu excepția comerțului cu

măruri supuse accizelor - 1895 de lei;

- fondatorii de întreprinderi individuale; persoanele fizice care, pe bază de contract, iau în arendă sau folosință terenuri cu destinație agricolă, cu excepția grădinarilor și a loturilor pentru legumicultură; titularii de patentă de întreprinzător; persoanele fizice care dau în arendă unități de transport, încăperi, utilaje și alte bunuri materiale, cu excepția terenurilor cu destinație agricolă, cu excepția grădinarilor și a loturilor pentru legumicultură; persoanele fizice care desfășoară activități în domeniul achizițiilor de produse din fitotehnie și/sau horticultură și/sau de obiecte ale regnului vegetal. Alți cetățeni ai Republicii Moldova, străinii titularii ai dreptului de ședere permanentă, care fac dovada aflării în Republica Moldova pentru cel puțin 183 de zile (pe parcursul anului bugetar). Străinii cărora li s-a acordat dreptul de ședere provizorie - 2527 de lei.

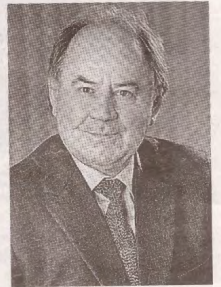
- Mediatorii, notarii, avocații, executorii judecătorești, experții judiciari care activează în cadrul unui birou de expertiză judiciară, interpreții, traducătorii și administratorii autorizați, indiferent de forma juridică de organizare a activității, neangajați, care au obținut atestat, licență sau autorizație în modul stabilit de lege. Persoanele neangajate care exercită independent profesiunea de medic de familie - 5054 de lei.

3. Cetățenii Republicii Moldova care fac dovada aflării peste hotarele Republicii Moldova o perioadă mai mare de 183 de zile calendaristice în cursul anului bugetar obțin statutul de persoană asigurată după achitarea integrală a primei de asigurare medicală, în cuantum de 12636 de lei.

4. Statutul de persoană asigurată în mod individual este acordat de CNAM din data achitării primei de asigurare obligatorie de asistență medicală în sumă fixă, și până pe 31 ianuarie 2026.

Cetățeanul și legea

Rubrica „Cetățeanul și legea” vine în ajutorul cititorului nostru care caută răspunsuri la întrebări de ordin juridic. Continuăm această tradiție pentru ca cititorii care sunt și salariați la diverse întreprinderi să nu se simtă vulnerabili din punct de vedere juridic în fața celor care încearcă să-i manipuleze. La întrebările primite la redacție răspunde juristul Ion PREGUZA.

Principiile de bază ale jurisdicției muncii

La ședințele comitetului sindical de la întreprinderea în care activez, deseori se examinează chestiuni privind apărarea drepturilor și a intereselor membrilor de sindicat în situații legate de neînțelegeri sau litigii între salariați și angajator. Rog să ne spuneți ce presupune sau în ce constă jurisdicția muncii și care sunt principiile acesteia?

Alexandru Juncu, Chișinău

Jurisdicția muncii, potrivit art. 348 din Codul muncii, are drept obiectiv soluționarea litigiilor individuale de muncă și a conflictelor colective de muncă privind purtarea negocierilor colective, încheierea, executarea, modificarea, suspendarea sau încetarea contractelor colective și individuale de muncă, a convențiilor colective prevăzute de Codul muncii, precum și soluționarea conflictelor colective privind interesele economice, sociale, profesionale și culturale ale salariaților, apărute la diferite niveluri între partenerii sociali.

Așadar, caracterul propriu al jurisdicției muncii, ca jurisdicție specială, se exprimă prin particularitățile raporturilor juridice de muncă și prin faptul că ea (jurisdicția muncii) îndeplinește o funcție de protecție în domeniu, ca și normele de drept al muncii.

Cu alte cuvinte, activitatea de jurisdicție a muncii, în principiu, constă în soluționarea de către anumite organe, potrivit procedurii prevăzute de lege, a litigiilor individuale de muncă și a conflictelor colective de muncă ce apar între subiecții raporturilor juridice.

Jurisdicția muncii, ca instituție juridică, este fondată pe principii specifice enunțate în art. 350 din Codul muncii.

Unul dintre aceste principii ale jurisdicției muncii este concilierea intereselor divergente ale părților, care decurg din raporturile prevăzute la art. 348 din Codul muncii. În esență, art. 348 din Codul muncii vizează interesele părților ce țin de purtarea negocierilor colective, încheierea, executarea, modificarea, suspendarea sau încetarea contractelor colective și individuale de muncă, a convențiilor colective și atele ce țin de obiectul jurisdicției muncii.

„Un principiu important al jurisdicției muncii este dreptul salariaților de a fi apărați de reprezentanții lor

de a fi apărați de reprezentanții lor

Un alt principiu important al jurisdicției muncii este dreptul salariaților de a fi apărați de reprezentanții lor. Acest principiu își găsește expresia prin mai multe norme legale, inclusiv prin dispoziția art. 12 din Legea sindicatelor, care stabilește că sindicatul reprezintă și apără drepturile și interesele profesionale, economice, de muncă și sociale colective și individuale ale membrilor săi în autoritățile publice de toate nivelurile, în instanțele judecătorești, în asociațiile obștești, în față patronilor și asociațiilor acestora.

Dreptul angajatorilor de a fi apărați de patronate, de asemenea, constituie un principiu al jurisdicției muncii. Patronatele, potrivit art. 3 din Legea patronatelor nr. 976/2000, se constituie în scopul asistării membrilor acestora în capacitățile lor de patroni prin acordarea de servicii și consultații, protecția drepturilor și reprezentarea intereselor membrilor lor în relațiile cu autoritățile publice, cu sindicatele, precum și cu oricare alte organizații neguvernamentale pe plan național și internațional, în conformitate cu prevederile reglementărilor juridice în domeniu.

De o importanță deosebită este și principiul jurisdicției muncii - scutirea salariaților și a reprezentanților acestora de cheltuielile judiciare. Astfel, art. 353 din Codul muncii prevede scutirea salariaților și a reprezentanților acestora de taxa de stat și a cheltuielilor legate de judecarea pricinii.

Un rol considerabil în realizarea obiectivelor jurisdicției muncii aparține principiului: operativitatea în examinarea litigiilor individuale de muncă și a conflictelor colective de muncă. Acest principiu este concretizat în dispoziția art. 355 alin. (4) și art. 360 alin. (3) din Codul muncii, care vizează faptul că atât litigiile individuale de muncă, cât și conflictele colective de muncă, se vor examina de judecată într-un termen restrâns.

Sănătate

Hipertensiunea arterială: dușmanul nostru tăcut și invizibil

Victoria ARTENI, neurologoped

Tensiunea arterială (TA) reprezintă forța cu care sângele este împins la nivelul arterelor, adică al vaselor sanguine, prin care sângele curge de la inimă spre organe.

Aceasta are doua componente: 1) TA sistolică – atunci când inima se contractă și împinge sângele spre organe, cu valori normale de până la 130 mm coloana de mercur (Hg); 2) TA diastolică – atunci când inima se relaxează și se umple cu o nouă cantitate de sânge, înainte de următoarea contracție.

Valorile normale ale tensiunii arteriale sunt considerate mai mici de 130/85 mm Hg, însă, în funcție de vârstă și de greutatea corporală și de alte particularități individuale, poate oscila între cea optimă (120/80) și normal-înalță (130-140/90mm (Hg)).

În cabinetul medical, de obicei, tensiunea arterială se măsoară

cu tonometrul mecanic. Tonometrul electronic este utilizat cel mai des acasă.

Dacă ai consumat cafea, ceai sau băuturi energizante, valorile TA pot crește și în așa cazuri măsurarea se face după 2-3 ore.

Fumatul crește valorile TA imediat, de aceea, măsurăți TA după 15 min. de la ultima țigară fumată.

Consumul de alcool scade TA în primele trei ore. Ulterior, crește, atingând valori maxime peste 13-23 de ore după consum.

Înainte fiecărei vizite la medic - seara și dimineața, cel puțin 3-7 zile consecutiv, notând datele. În funcție de recomandările medicului tău. Sau când te simți rău.

Hipertensiunea arterială (HTA) este o boală diagnosticată de medic. La persoanele adulte se caracterizează prin valori ale TA egale sau mai mari de 140/90 mm Hg, în repaus. Sunt trei grade de HTA.

În marea majoritate a cazurilor, HTA nu are nici un semn, mai rar, ai putea avea niște semne generale de boală: dureri de cap, amețeli, oboseală, grețuri, stări de neliniște inexplicabile, dereglări de vedere, transpirații, înroșirea feței sau/și a ochilor.

Menținerea valorilor înalte ale TA peste 139/90 mm Hg un timp îndelungat are un impact nega-

tiv asupra întregului organism, în special, asupra organelor-țintă care suferă în primul rând din cauza TA înalte: creier, inimă, rinichi, ochi.

Urgența hipertensivă este rezultatul tensiunii arteriale înalte necontrolate și se caracterizează prin creșterea rapidă, severă și de durată a tensiunii arteriale, cu valori mai mari de 180/120 mm Hg.

Consecințele posibile ale urgenței hipertensive sunt: infarct miocardic; accident vascular cerebral (ictus); pierderea funcției renale (insuficiență renală); pierderea vederii (orbire).

Doar 21 de persoane din 100 supraviețuiesc la un an după o urgență hipertensivă cu risc vital!

Când situația de urgență nu este tratată la timp, oamenii ajung să supraviețuiască aproximativ zece luni.

Cum recunosc urgența hipertensivă

Semnele de alarmă în urgența hipertensivă se caracterizează prin afectarea stării generale și a activităților efectuate la momentul apariției.

Poate fi unul sau mai multe semne: transpirații reci, paliditate, febră, scurgeri nazale de

sânge, țiuit în urechi; senzație de insuficiență de aer, dureri în piept sau în regiunea inimii, senzația de bătăi neregulate și/sau mai multe bătăi ale inimii (tahicardie); dureri de cap violente, amețeli, greață, vomă, convulsii, dereglări de conștiință, confuzie, somnolență, pierderea conștiinței, comă; dereglări de vedere – încetoșată, dublată.

În caz de urgență hipertensivă, de regulă, se administrează unul din trei preparate în combinație cu sau fără Furosemid 20-40 mg:

Nicardipin, 20 mg – oral; Nifedipin, 5-10mg – sublingual sau oral; Captopril, 25-50 mg sublingual sau oral.

În cazul în care a apărut unul sau mai multe semne de alarmă ce indică o stare de urgență hipertensivă, măsoară tensiunea arterială.

În cazul în care ai măsurat TA și valorile acestea sunt mai mari de 180 mm Hg, fără sau cu semne de alarmă, administrează unul sau doua medicamente recomandate de medic (pe care le am permanent cu mine), picături cardiace Tricardin și Corvalol - câte 20-30 de picături de fiecare cu 150 ml de apă.

Culcă-te pe spate cu capul și gâtul ridicat pe pernă sub unghi de 40 grade și sună serviciul medical de urgență 112!

Factorii de risc ai hipertensiunii arteriale

Stresul, greutatea corporală în exces, obezitatea, inactivitatea fizică (lipsa de activitate fizică, precum mersul rapid, alergatul, mersul pe bicicletă etc.); excesul de sare sau consumul de bucate sărate, precum murăturile, peștele sărat, brânza de oi, produse procesate, cuburi concentrate de supă; abuzul de alcool, fumatul; dieta bogată în grăsimi; factorul ereditar; diabetul zahărat.

Îndepărtarea factorilor de risc este intervenția de baza în HTA și constituie tratamentul nemedicamentos al acestei boli.

Modificările stilului de viață sunt recomandate tuturor persoanelor în formă fizică bună, până la 80 de ani. Orice schimbare în viață poate fi dificilă, e greu de ieșit din zona de confort! Dar efortul merită!

Poți să începi chiar acum să-ți analizezi modul de viață și să găsești acele acțiuni care-ți aduc prejudicii, îți fac viața inconfortabilă. Decide să le excluzi și să găsești beneficiile potențiale de care să te bucuri, când vei adopta un mod de viață sănătos. Iar asta presupune să trăiești fără să știi de boală!

Educație: ultima oră

Noi reguli pentru examenele naționale: evaluare centralizată și măsuri antifraudă

Începând cu 2025, Ministerul Educației și Cercetării va majora remunerarea pentru cadrele didactice implicate în evaluarea lucrărilor de examen. Totodată, lucrările scrise la examenul de absolvire a gimnaziului vor fi evaluate în mod centralizat, iar buna desfășurare a probelor va fi urmărită de monitorii desemnați de Comisia Națională de Examen. Noile reglementări au fost aprobate miercuri în ședința de guvern. Bugetul total al măsurilor adoptate este de 8,6 milioane de lei.

„Măsurile au scopul de a exclude influențele necorespunzătoare în cadrul examenelor naționale de absolvire a gimnaziului. Ne dorim ca examenele naționale să fie evaluate corect și obiectiv. De aceea, ne asigurăm că profesorii implicați în acest proces sunt remunerați echitabil, astfel încât

să fie motivați și să depună tot efortul pentru a evalua obiectiv și onest examenele”, a declarat ministrul Educației și Cercetării, Dan Perciun.

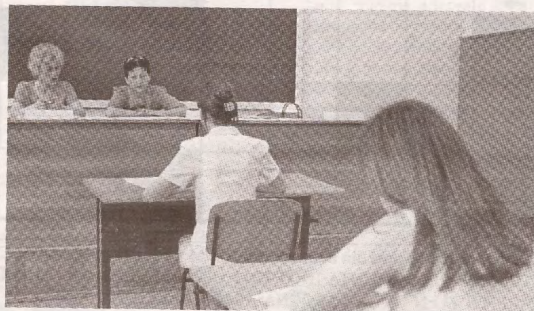
Astfel, normativul de cheltuieli pentru remunerarea președinților, vicepreședinților comisiilor pentru organizarea și coordonarea activităților, a membrilor comisiilor de evaluare din cadrul examenelor de absolvire a gimnaziului se majorează cu 40%, iar pentru cei din cadrul examenului național de bacalaureat crește cu 30%. Totodată, este prevăzută indexarea acestor norme în funcție de coeficientul de valorizare a salariului mediu pe economie.

De asemenea, persoanele delegate în procesul de monitorizare externă a examenelor vor primi câte 500 de lei pentru fiecare probă de examen supravegheată.

„Totodată, în acest an, Ministerul Educației și Cercetării va oferi cursuri gratuite pentru 6000

de elevi care se pregătesc de examenul gimnazial la matematică. În plus, vom lansa săptămâna viitoare inițiativa „Matematica de la egal la egal”, prin care vom încuraja elevii claselor liceale să-și susțină colegii din clasa a IX-a în pregătirea de examen. Aceștia vor beneficia de instruire, fișe de lucru și toate resursele necesare pentru a face învățarea mai accesibilă și eficientă. Avem certitudinea că dacă ne vom mobiliza cu toții în acest an, vom avea rezultate bune în condițiile unui examen desfășurat corect”, a subliniat ministrul.

În context, merită să fie reținut faptul că Guvernul a mai aprobat, în ședința de miercuri, un nou proiect de Lege cu privire la educația fizică și sport. Documentul va pune accent pe susținerea sportului de performanță, consolidarea educației fizice în școli și popularizarea modului de viață sănătos.

În ceea ce privește sportul de performanță, proiectul prevede o alocare mai eficientă a fondurilor destinate federațiilor și cluburilor sportive, precum și criteriilor clare pentru recunoașterea structurilor care contribuie la dezvoltarea acestui domeniu. Totodată, vor fi plătite indemnizații lunare pentru sportivii de performanță, inclusiv pentru cei care sunt în concediu medical sau de maternitate, și

indemnizații viagere pentru sportivii și antrenorii, în funcție de rezultate.

În ultimii ani, grație îmbunătățirii condițiilor de antrenament, a majorării alocațiilor financiare pentru activitățile sportive, a indemnizațiilor pentru sportivii de performanță, RM a obținut un număr record de medalii la probele olimpice și neolimpice.

Bancuri pentru sindicaliști deștepți

Ora de psihiatrie

La ora de psihiatrie studenții învață despre starea de calm, de iritare și de furie. Profesorul formează un număr de telefon.

- Alo, vă rog frumos cu Radu.

- Aici nu există nici un Radu.

lată starea de calm, spune profesorul studenților.

Mai sună o dată, la același număr de telefon.

- Alo, vă rog frumos, cu Radu.

- V-am spus că aici nu există nici un Radu.

lată starea de iritare, spune iar profesorul studenților.

Mai sună încă o dată.

- Alo, vă rog să mi-l dați pe Radu la telefon.

- Băi, nu mai suna aici, du-te dracu... Ți-am zis că nu există nici un Radu aici!

Aceasta a fost ultima stare, de furie.

Se ridică Bulă și spune:

- Mai există o stare: cea de disperare.

Bulă ia telefonul, sună la același număr și spune:

- Sunt Radu. M-a căutat cineva?

Au confundat dorințele

Un rus se scoală dimineată și vede tancuri cu steagul Americii în fața casei. Iese urlând: „freedom, freedom!”

Un soldat iese din tanc: „niet freedom. Hallo-ween”

PICTOR ITALIAN
CONDUS DE IMPĂRAT
BĂTRANUL CONTINENT
SCRISĂ PE PLIC
ÎN BECII
LA REVE, DEREI
LUATI CU FORȚĂ
CARNE AFUMĂTĂ
TERȘNUL BANCILOR DE STAT
GRAMĂDĂ DE PAIE
TOCMAGI
NU VOR REȘTE
ÎN CUBAI
VAPOR
AGRICULTOR
PEȘTE MARE
DUMNEAȚĂ
CARACTERE GRAFICE GERMANICE

FRUCTE MALAIETS
SCROAFĂ
MENIRE
UNU SI UNAI
FEC CAT TREI
ION MARIN
ABISI
FIR
CU CAPUL ÎN NORI
DE ACORD
COSTEL OPREA
GÂNDURI
SCLOR PETROM PETA
OAZE MARI DE ANIMAL
N-ARE 16 ANI
ACIZI
TARA MACARONANILOR NICHEL (SIMB.)
MAȘINA DE LUPȚĂ
12 LUNI
RIDICAT ÎN SLAVI
PASĂRILE PARADISULUI

Dezlegarea integralei din numărul trecut: I-M-C-INDIVID-CALARI-CITIRE-TOT-SB-G-A-SARAT-R-TRICOU-IRITA-ANUNTA-INOT-UNT-UITA-UTA-DES-MILITAR-SOL-REPER-LA-MEGA-IROSI-PAS-ARE-TN-ZU-N-RATA-ILAR-VINA-ABAC-TM-ESTON-CARIE.

Sport

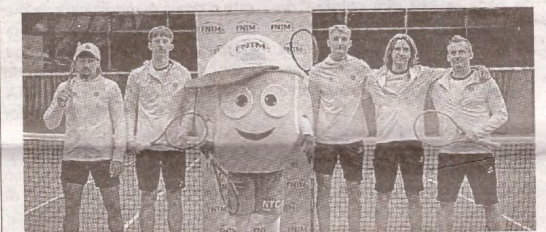
Chișinăul va găzdui Socca EuroCup

În perioada 4-8 iunie, Federația Internațională de Socca, în parteneriat cu Socca Moldova și Federația Moldovenească de Fotbal, va organiza a treia ediție a Socca EuroCup la Arena Socca din Parcul „La Izvor”.

Anul acesta, competiția capătă o importanță deosebită, deoarece va servi și ca turneu oficial al Campionatului European de Socca. Astfel, echipe puternice din întreaga Europă vor lupta pentru titlul de campioană continentală, transmite noi.md.

După două ediții de succes în Moldova, turneul revine pentru încă cinci zile de fotbal intens, consolidând poziția Chișinăului ca un centru important pentru Socca la nivel european.

Socca este o variație a fotbalului, jucată în formatul 6x6, constând din două reprize a câte 25 de minute pe un teren de 30x50 metri.

Cum a jucat echipa națională a Moldovei la Cupa Davis

Echipa națională de tenis a Moldovei a pierdut în fața echipei El Salvador cu scorul de 2:3 în turul I al play-off-ului Cupei Davis. Întâlnirea a avut loc în orașul Santa Tecla.

La finalul primei zile de meci, scorul a fost egalitate - 1:1. Ilie Snițari I-a învins pe Marcelo Arevalo - 1:6, 6:1, 6:4, Andrei Gorban a pierdut în fața lui Cesar Cruz în două seturi - 4:6, 1:6.

În a doua zi de meci, Ilie Snițari și Ilie Babinciuc au pierdut în fața lui Cesar Cruz și Marcelo Arevalo - 0:6, 2:6.

Potrivit Media Sport, după ce Ilie Snițari a preluat conducerea în fața lui Cesar Cruz - 6:1, 6:4, echilibrul a fost restabilit.

În meciul decisiv, Ilie Cazac a pierdut în fața lui Marcelo Arevalo - 1:6, 0:6.

Exprimăm compasiune și sincere condoleanțe familiei îndurerate a lui Gheorghe Gangură, vicepreședinte al Inspectorului securității și sănătății în muncă al Federației Sindicatelor Lucrătorilor din Industria Constructoare de Automobile și Mașini Agricole, în legătură cu trecerea în neființă a mamei acestuia, Liubovi. Acolo, în ceruri, Dumnezeu s-o odihnească în pace la locul de lumină oblăduitoare.

Boris Babici, președintele Federației Sindicatelor Lucrătorilor din Industria Constructoare de Automobile și Mașini Agricole

VOCEA POPORULUI

Ziarul este înregistrat la Camera Inregistrării de stat, numărul de înregistrare: 1004600040498 din 25.07.1995

Indice de abonare: 67798

Fondator:

Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova

www.vocea.md
info@vocea.md

Abonamentul la ziar poate fi perfectat în orice oficiu postal din RM sau direct în redacție.

Redactor-șef: Ilie LUPAN, tel.: 022266543

Contabil-șef: Svetlana BĂLAN

Redactori: Natalia HADĂRCĂ, Galina MUNTEANU, Daniela MORARI

Redactor-traducător: Anghelina DUDULICA

Tehnoredactor: Sergiu BALTAGA

Dezvoltator web: Alexei OVCINICOV

Colegiul redacțional: Ilie Lupan; Sergiu Sainciuc; Elizaveta Iurcu; Margareta Strestian; Nadejda Lavric; Angela Otean.

Adresa redacției: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. 31 August 1989, 129, et. IX.

Tipar: "Edit Tipar Grup" SRL str. Fereedului 4, mun. Chișinău.

Com.: 105

Redacția nu poartă răspundere pentru conținutul și corectitudinea anunțurilor publicitare. Textele marcate cu P (publicitate) și PP (publicitate politică) sunt publicate în regim de publicitate plătită.